

IN NOMINE JESU !
DISSERTATIO POLITICA
Ἐρωτεμαθή,
brevissime inquirens,

AN BELLUM SIT GERENDUM ?

Qvam

PERMISSU AMPL. COLLEGII PHILOSOPHICI,
In inclyta Aboënsi Academia,

P R A E S I D E

Pl. Reverendo & Praeclarissimo Viro,

DN. MARIA. ANDRICUS. WANOCCHIO,
Phil. Pract. & Hist. Prof. Ord. celeberrimo,
Facult. Philos. Decano spectatissimo,
Præceptore & Promotore æta-
tem colendo,

IN AUDITORIO MAXIMO

Publico bonorum examini placide submittit
JOHANNES FORTHELIUS,

GEVALIENSIS.

Addiem 18. Decemb. Anni M. DC.LXXXV.

ABOÆ, Impr. à JOH. L. WALLIO, A.T.

VIR O

Prudentia, morum integritate, & fide
spectatissimo,

DN. ANDREÆ HÖÖR/

Legionis Satellitum Inspector per-
industrio, Officinarum ferrariarum Cul-
tori & Directori solertissimo, studiorum
meorum Promotori benignissimo, omni
officiornm genere perpetuaq; obser-
vantia colendo.

Ulam fædum sit viciū ingratitudo, quan-
tag; ex ea non secus ac palude stygia ma-
la ubertim promanent, è sacris Pand-
ētis, aliorumq; politioris literaturæ hominum
monumentis liquido consit. Ibi morealium sa-
pientissimus Salomon de limine ingrati malum
non discessurum, & spem ejus in bybernalem
glaciem tabescere asseverat; Hic vero ingrato
terram nil deterius nutrire afferitur; & ingra-
titudo ut omnium vitiorum sentina, meritorum
tinea, & ventus exsiccans fontem beneficiorum
digno penicillo depingitur. Hec, ut & benefi-
ciorum in me, eadem non promeritum, abun-
de collatorum pondus, nulla dum gratitudinis
tessera

zessera à me declaratum ad animi lancem pen-
fians totus expallesco, & de me studiis meis in-
feliciori omine conscientia presagio; quippe expa-
descens nefi à Te. Pat ben. In gratitudinis labo affi-
ciar, tum malorum Divinitus comminatorium
fulmine percussus, favorisq; tui fulcimine desti-
tutus, in Musarum stadio emetiendo cespitem;
quid cespitem? Imo cum studiorum irreparabili
disspendio corruam. Hujus mali Syrtes ut evita-
rem, de gratitudinis quopiam vel levi saltem
argumentio mecum capi volutare. Proinde tibi
Dn. propens. hasce pagellas destino & conse-
cro. Eccui enim consecrabo? nisi T. Patronae
benig. qui favoris ulnis me semper amplexus
benignissimum animū largissimamq; dextram stu-
diis meis porrexisti. Accipe igitur Dn. propens:
placido obtutu quas tibi offerro studiosi veris pri-
mulas; si que in cultum meum agrum favoris Tui
vore ut hactenus irrigare, amorisq; calore fovere
pergas, ut messis que adhuc in herba est, fertilio-
res aristas ac sapidiores fructus cum Deo proferat.
Quod superest Te Dn. propens: cum integrā fa-
milia, Divinæ tutelæ in plurimos eosq; felicissimos
annos commendō. Aboæ die 7. Dec. A. 1685.

Benig. DN. PATR.

addicissimus

JOH. FORTHELIUS.

Peregrinie Dn. Respondens, amice singularis

Magnam laudem merentur ingenia, quæ Civitatis studia ita pertractant, ut vergant aliquando in Dei gloriam, honorem imperantium & salutem Regnum. Sane vero nequaquam exiguis pellibus arctatur regalis hæc notitia. non sufficit Politico, posse Republicas instruere per societas, roborare maiestate, exornare forma & legibus, firmare virtute & potentia, augere commerciis, intelligere causas corruptentes & illis mox opponere remedia. Aperire debet mundum universum & intrare in orbis negotia. Initio numerum Imperiorum, Regnum, Rerum publicarum; Considerare varium administrandi modum; Religionum & Sapientiae indolem, cum sectarum multitudinem; arcana consiliorum molimina; controversias de Regum & gentium præcedentia; denique altum judicium ferre de Pacis indole, causis bellorum & confœderationum vi atque habitudine. Præclare itaque a Te factum est, quod in hisce rerum humanarum motibus, de natura belli tentes disputare non sophisticè, non vulgariter, ut olim coram Annibale perorabat Phormio, sed cordate, argute, nervosè, tamquam Conringius aliquis & Grotius. Iam vero ut ex ungue Leonem dignoscimus, sic ex hoc specimine rerum pleno & oratione facundo, qualis sis in cæteris, benè judicari potest. Vale.

Gratulabundus adposuit

T.

D. ACHRELIUS;

Dissputationem *Viri Juvenis per quam eximiss
e literatissimi,*

DN. JOHANNIS FORTHELII,
Amici & commilitonis mei dilecti,
έρωτεματικήν,

AN BELLUM SIT GERENDUM?
επιγραμμάτιον:

Cuncta cadunt *bello*, *pax* altrix optima rerum;
Illud atrox bombis, *bac* redimita comam
Frondibus Aetiacis; scelerata insania
belli

Qvod quatit ac sternit, *pax* reparare solet.

In *bello pacem* petit heic FORTHELIUS
almam:
Bella frement; CHRISTI *pax* tamen
una placet.

Quod, licet occupationis, animo
tamen in Dn. auctorem prolixo dedi

AND. WANOCHIUS.

Πρὸς τὸν τῆς Φιλομαθίας, καὶ λοκαγαθίας,
διδακῆς καὶ παυδένσεως τῆς ὑπιλέκχυ,
Ἄνδρα Νεανίσκου

Κύρ. ΙΩΑΝΝΗΝ ΦΟΡΤΗΛΙΟΝ

Φίλον με καὶ Σύμμαχον, ἐξαιρέτως ἀγα-
πητὸν, Σύγχαρημα.

Εν βραχῖ μὲν ἔγνώσιά Σε φορήλιέ με.
Άλλὰ μᾶλλον πολὺ εὐήρεσάς μοι, ἡ χρό-
νον ἀκτενῆ, ἐτέρων πολλὰ. Τίνος εὐεκα πυν-
θάνη; Οἶπ, διπλῶν ὄρώσιν, οἱ μάθοιες γράμ-
ματα. Σύ δὲ οἵδας ἀνῆ, τὰ μὲν ιερὰ, καὶ
τὰ τῆς σοφίας. Καὶ γάρ Σε σαίνω. Ήν μοι
ἀκροατής, τάττα τὰ ἐνιαῖται, ὡς εὔμαθης, ἀ-
διάλειτος, καὶ μάλιστα πεφεγχης, γτω
καὶ, σὺ ὀλιγίοις, ὑπιθυμητός μοι, ποθενὸς,
καὶ πεφεριλῆς. Ικέτης δὲ ίκετεύω. ο Θεὸς
τῆς συφίας καὶ χρηστότης τῆς ἀπάσης
τοῖς σὺ ἐπιηδένμασιν εὐφημήσοι, εἰς αὐτὰ
φεξολογίαν καὶ αὐτὸς σὺ, ἐγκάμιον, εὐφη-
μίαν, σύμφορον, καὶ ἀφέλειαν!

ἀυτοχεδίως

SIMON PAULINUS.

VIRO-JUVENI

Non minus literarum studiis quam morum
honestate commendatissimo
Pereximio ac Præstantissimo

DN. JOH. FORTHELIO, Gevaliensi.

De

Bello gerendo eruditè differenti,

Excent hostes mayortia bella peulcos,
Et frangunt animos, quos stulta superbia
tollit. (fandis

Tempora, queis ardent, sunt discriuata ne-
Sexcentisq; malis Fœdant mœstissima terras
Funera; Dissolvunt, flammæ, ferrumq; furorq;
Omnia; Miscentur gemitu, miseroq; tumultu
Cuncta. Sed expediet cautè pervolvere mente,
Qvo liceat tantos mortales Jure ciere
Motus, ne rapido transversi turbine agantur.
Bella gerit, pacemq; colit Forthelius; inde
Nomine Pacifici claret, dum & Belliger audit,
Qvum belli justas homini præscribere leges
Nititur, ut possit furibundas sistere flamas;
Proxima qvas bruto, divinæ mentis imago
Efficitur. Qvia pacis amans, tam fortia facta,
In castris monstras Musarum, mille marina
Monstra necans fortis, tentantem quæ æqvo-
ra vasta

Vexant; molliculo Charites Te condere sinu
Pergent, atq; tuos celebrabūt semper honores.

*Integerrimæ amicitiæ, honoris & boni
omnis causa, ita applaudit*

DAVID GUND.

Pereximie Dn. FORTHELI, Praeceptor honor.

A pud Romanos hoc adagium maxime cele-
bratum est: *Quod tibi non vis fieri, alterine
feceris.* Hoc sapientes Ethnici in omnibus suis
actionibus intuentes tanti aestimarunt, ut hoc
proverbiū pro norma & regula vita haberent.
Sed in his turbulentis temporibus, quis est qui
hanc cynosurā & magnetem solum in memo-
riam revocare vult? quisnam exoptatissimam
pacem osculo jam amplectitur? prorsus nemo:
ipsa enim locū se non invenire gemendo que-
ritur, cum sævus Mars omnia compleat ingenti
strepitu armorum, tumultu, tubarum sonitu,
tonitru cornuum & quæ hujus generis cladem
minitantia comitantur. Quidam docē ex-
perientia pacificos in tranquillo degere non
posse. Populus unus bellum parat adversus al-
terum; Regionem unam opprimit altera; Con-
tinuo bello fervent omnia, continua premun-
tur sub lucta. Hac de re, ut & causis ob quas ju-
stum bellū suscipiatur, quia in praesenti discursu
honorande Praeceptor agis, gaudeo mihi & gra-
tulor Tibi progressus egregios quos in studiis
literarum adversa licet fortuna pressus, feceras
Quod superest Deum ex animo precor, velit
studiis tuis benedicere optatumq; largiri even-
tum, quo vergant in nominis Divini gloriam,
Patriæ comodum, Cognatorū gaudiū Tuumq;
ipsius honorem & utilitatem. Ita votet

T.

FRIDERICUS von Preuß.

Rudenter quidem admodum & argute sapientes dixerunt, Mundum hunc, cuius circumflexus omniam continentur, ingens esse summi Numinis volumen, cuius Mors & Vita omnium paginarum faciunt extrema. Qvod Vita & Mors in rerum natura, hoc ipsum praestant Pax & Bellum in Regnorum omnium & Imperiorum negotiis. Utilis itaque non minus quam necessaria est deliberatio de Belllo gerendo, in his turbulenti ævi motibus, in hoc minas minitante mundo, ubi fævus Mars ubique dominatur, gaudens Bellona cruentis colitur, ubi Principum amplitudo semper armorum fremit terroribus & adparatu bellorum, ore igneo tormentorum horrenda pronunciat, hos catenis, illos gladiis destinat, circumfert ignes & tela, ambulat perfumantes urbes, per cal-

A

cata

2. cata miserorū corpora, omnia exhau-
riens, omnia corruptens, desolatio-
nem deplorandam introducens. Bre-
vitate itaque maxima, præcipua bel-
lum dissidentia & svadentia argu-
menta recensere animus est.

Pro negatione adferuntur Rationes.

§. I.

Sacræ literæ multis in locis pa-
cem quærere jubent, & pro ea
obtinenda sine intermissione De-
um orare. Unde & sapientes monent
ab bello abstinendum esse, etiamsi gra-
ves causæ se offerant belli gerendi. Be-
atissimæ etiam dicuntur Respublicæ,
quæ plurimo tempore in pace fuerunt:
unde & Deus in Sacris literis remune-
rationem pietatis pacem intra & extra
limites Regnorum promittit.

§. II.

Formidabile est bellum, quod lucu-
lenter patet instituta collatione cum
pace: Ut enim ab illa sana & salubri,
vitæ forma, societatis humanæ tutela,
conservatio honestatis pendet: ita bel-
lum

lum tantum incommodi generi humano affert, quantum salutis unanimitas præstat, habetque hæc non minus reprehensionis, quam illa laudis. Inde enim haud fecus ac perenni scaturigine omnia mala ubertim promanant; unde & magnis nominibus labem æternam imponi, familias clarissimas, Resp. florentissimas, Imperia firmissima, extingvi, interire, labefactari penitusque concidere videmus. Talia intuentes veteres Poëtæ, qm̄ rerum vim & naturam sagacissime perspexerunt, & aptissimis figuramentis adumbrarunt, tradidere bellum ab inferis immitti, idque furiarum ministerio. Deligitur omnium pestilentialissima, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hæc innumeris armata colubris, tartarea buccina præcinit. Pan insano tumultu complet universa. Bellona furiosum quatit flagellum. Furor impius, ruptis omnibus vinculorum nodis evolat horridus ore cruento.

Erasm.
Rot. in
prov.
Dulce
bellum
inexpens
tis.

4 Grammatici *bellum* nāj̄ ἀνίφερον
dictum volunt, quod nihil habeat
neq̄ bonum neq̄ bellum: nec alia
ratione bellum esse bellum, quam
furiæ suut Eumenides: alii malunt
ā *bellus* deductum, quod beluarum
sit non hominum in mutuum exi-
tium ruere.

§. III.

Jam inter strepitum armorum
vix vigorem esse Justitiæ Historia
clamat. Caius Marius mille Ca-
merinos, qui se in bello adversus
Cimbros strenuos viros præstis-
sent, honore Romanis æquavit, id-
que præter omne jus. Factum vero
hoc reprehendentibus respondit, se
ob armorum strepitum, legum vo-
cem non potuisse exaudire: Nihil
aliud innuens, quam leges semper
inter arma filere. Antigonus, so-
phistæ cuidam librum de justitia
porrigenti: Desipis, inquit, qui cum
videas me alienas urbes armis ve-
xantem, tamen apud me de justi-
ta differis. Sentiens, qui ditionis am-
plian-

Plutar-
chus in
Rom, as-
poph.

Eras. l. 4.
apoph-
teg.

pliandæ gloriæve causa bellum inferunt alienis civitatibus, non posse tueri justitiæ leges.

5

§. IV.

Ingentes bellum exigit sumptus, sæpiissime longe excedentes pretium de quo dimicatur. Unde Archidamus in bello Pellenponasiaco sociis roganibus, quanta pecunia egeret, ac postulantibus, ut tributorum certum modum præscriberet: *Bellum*, inquit, *non querit definita*: significans eos, qui bellum, suscepserunt, oportere per omnia servire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quod variæ sint bellorum occasiones insperatae.

Plutarch
in a.
pophteg.

§. V.

Proprio cum damno inferentis sæpiissime coniunctum est. Cyrus insana dominandi libidine accensus injustum Schytis intulit bellum, quoad præclaras suas res gestas ignobili morte fædavit, toto exercitu miserrime imperfecto. Philippo ^{Justinus} l. i. cap. cum 3.

6 cum Græcis pugnaturo, Diogenes
in ejus castra venit: perductus i-
gitur ad Philippum, ac rogatus,
num speculator esset? stultitiae, in-
quit, Diogenes, & vanitatis tuæ
sum verus speculator, qui cogente
nullo, de vita & de regno, velut ad
casum aleæ periclitaturus venis. Si
quis sylvam semel accenderit, non
amplius ad ipsius arbitrium fertur
incendium, sed depascitur, quid-
quid deprehenderit, ventis regitur
& subiectæ sylvæ consumptione,
sæpen numero ipsum incensorem
cum primis præter expectationem
corripit: similiter si bellum à non-
nullis excitatum exarserit, tum qui-
dem illos primum perdit, postea
vero fertur injuste, singula quæ in-
cidunt perdens, agitatum temer-
itate, & ab ignorantia accendentium
velut à ventis inflatum. Dracones
exsugentes sanguinem Elephanto-
rum occidunt eos, & ipsi vicissim
inebriati opprimuntur ac commo-
riuntur: Ita sæpen numero in bello
pars

Brus. l. 3.
6. 15.

Plut. l. 3.
c' 13.

pars utraqj & perimit & perit, damnum dat & accipit. Qui victorias petunt armis, aut his cupiunt ditescere, similes sunt iis, qui hamo aureo pescantur, cuius abructi & amissi detrimentum nullo capturæ lucro pensari potest. Et male vicit, quem pœnitet victoriæ, Melius est itaqj ignoscere, quam post victoriam pœnitere.

7

Senec.
Ep. 15.

§. VI.

Horrenda crudelitas & bestialis immanitas in bello exercetur. Jocus n. & ludus sunt in militia, domos diripere, fana spoliare, solidas urbes atqj oppida incendere, perpetrare Deo & hominibus maxime detestanda, execranda: decora sunt belli: profuisse nemini, nocuisse quam plurimis.

Fras.
Roter.

Arma non servant modum,

Seneca.

Nec temperari, nec reprimi potest

Stricti ensis ira, bello delectat crux.

Cæsar victorias suas 60 impense laudabat, quas Plinius cum injuria generis humani & sine gloria obtentas esse, dicit.

Plin. 1.7

c. 25.

§. VII.

Bellum est omnium vitiorum' Apotheca. Quemadmodum caloris vi non modo sicca, verum etiam quæ in propinquo sunt, humida absuntur; ita bella, etiam quæ iusta causa suscipiuntur, nefanda quoque opera, cædes, stupra, furta, sacrilegia & quævis nefanda scelera secum trahunt: Unde Forstnerus in Tacitum: Nemo Martem ita in potestate habet, ut nunquam exorbitet: Nulla Ducis prudentia, nulla industria, nulla seueritas tanta unquam fuit, quæ hoc potuerit efficerre, ut quod natura noxium est, fieret innoxium. Ubi tantum armorum corporumque sub signis stabit, quis cruori legem dabit, unde & quantus fluat? Ad ista facinora qui sponte provolat, nullam illorum potest à justo Deo sperare veniam: nec qui necessitate trahitur, excusatur, si non animum habet bellum pace commutandi, ubi prima affulserit occasio.

Nulla unquam Respublica instabilior est, quam quæ s̄æpe movet arma. Quoties, in extremum discrimen Athenæ venerunt, à Persis exustæ, à Lacedæmoniis oppressæ ac spoliatæ mœnibus; à Philippo fractæ ac afflictæ; à Mithridate occisæ; à Sylla propemodum deletæ? Bellatrix illa Roma à Tatio capta est, à Porfenna obsessa, à Gallis incensa, à Pyrrho territa, ab Annibale concussa, suis deniq; armis dilacerata.

§. IX.

Bellum gerere juri naturæ repugnare videtur. Ut enim homo favere tenetur homini ex jure naturæ, ita honestatis limites pertransit, qui ira & odio accensus, gladium proximo suo damnum illaturus stringit; cum tamen natura humana est mitis & placida, à Deo creata, Divinæ naturæ fere proxima: non munita cornibus, ut tauri: non instructa dentibus, ut apri: non ungvibus parata, ut leones.

Senec. I.
I. contra.

IO Imo bella etiam suo generi bestia non in-
Augustus ferunt.

Ovidius. *Candida pax homines trux decet ira feras.*

§. X.

Regionis & Religionis causa bel-
lum movendum non est. *Non prius*,
quia incertum est an eam ab incursi-
one hostili defendere studens sit ob-
tenturus; multi enim acerrime pro-
pugnando regionem amiserunt; sa-
tius itaque consultiusque multo esset,
alios servandae ditionis suae modos
tentare, fœderis sc. pactionem, cef-
sionem, deditioem, tributi solutio-
nem &c. *Non posterius*, Religio-
nis nempe causa, cum religio nun-
quam bello tolli possit: viro enim
forti vis fieri non potest, sed ma-
net in illo religio incorrupta, sive
pax sive bellum.

§. XI.

Si Magistratus vel summa po-
testas cum subditis sit populus Dei,
eique obediat & confidat, Deus illum
in pace absque bello se conservatu-
rum multis in locis S. S. clementer
promittit.

§. XII.

§. XII.

Legi Divinæ contrarium esse videtur: Sæva enim res bellum est, ex ira proficiscens, cumulumq; secū trahit injuriarum atq; insolentiæ. Itaq; apud Hebræos expiatione op⁹ habebant illi, qui redibant ex bello Num. 36 qvamvis justo, ad eluenda piacula.

Contrariam his fulcitur rationibus.

§. I.

PAX bello paratur, plenaq; justitia est fortitudo. Virorum quidem prudentium est, si non lacescantur injuria, quiescere: bonorum a. si injuria afficiantur, pacē bello mutare: ac si bene cesserit, iterū pro bello pacē inire: & neq; belli successu Thucyd[¶] efferri, neq; pacis tranquillitate capi; injuriā pati eos decet. Quies deniq; otium parat, otium porro luxum generat, luxus interitum. Unde Meneclides invidens Epaminondæ gloriæ, svasit populo ut pacem haberent bello potiorem. Cui Epaminondas: Fallis, inquit, cives tuos,

12 si otii nomine eos ad servitutem.

Cornelius vocas: Pax enim non otio, sed bello paratur: nec eam tueri licet, nisi cives sint ad bellum instructi. Bellum autem ita suscipi debet, ut nihil aliud nisi pax quæratur. Temere enim in acie versari & manus cum hoste configere, immane quoddam & belluarum simile est: sed cum tempus necessitasq; postulat, decertandum manu est, & mors servituti, turpitudiniq; anteponenda, nam occidi pulchrum est, si ignominiose servis. Omnia prius experiri verbis, quam armis, sapientem decet.

Terent. Cæterum quia in his turbulenti ævi motibus vix valent verba sed verbera, opus omnino est, ut qui pacem desiderat, præparet bellum, qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter: bonorum qui vult securam possessionem, armorum defensione eam servet:

§. II.

Bellum gerere juri naturæ, non repugnare probamus. S vadere quidem

Veget.
de remi-
lit. I. 3.
cap. 3.

dem jus naturæ, ut remota ira at-
que odio potius auxiliatrices ma-
nus proximo præbeamus quam vim
inferamus, verum est, inde autem
non sequitur jubere jus naturæ ut
aliorum armis adpetiti, nosmeti-
psos destituamus, quod nemo nisi re-
ctæ rationis judicio privatus, men-
tisque sanitate deturbatus, inficias
eat, quod constat i. Testimonio S.
S: Nam cum adversus Reges 4. va-
statores Sodomæ, qui Lothum simul
abduxerant, Abrahamus cum mini-
stris ac fœderatis suis armatus vi-
ctoriam reportasset, Deus per sacer-
dotem suum Melchisedechum fa-
ctum ejus addita benedictione pro-
bavit: In hæc enim verba Melchi-
sedechus prorumpit: laus sit Deo al- Gen. 14:
tissimo, qui tradidit hostes tuos in
manum tuam: cepisse autem Abra-
hamum, virum non tantum sanctissi-
mum sed etiam sapientissimum,
arma sine speciali Dei mandato in
Scripturis expresso, solum jure na-
turæ fretum ex historia adparet. Cui
inter

14 inter alia multa consimile exemplum in bello adversus Amalechitas

Exod. 17 per duces Mosen & Josuam suscep-
tum, extat. 2. *Testimonio Humano.* Ne-
mo enim tam stupidus est, qui a-
ptas non malit & integras omnes
corporis partes, quam easdem im-
minutas & detortas habere: pri-
mumq; est officium, ut se quis con-
servet in naturæ statu, deinde ut ea
teneat, quæ secundum naturam sint
propulsetq; contraria: nam & finis
belli, vitæ membrorumq; conserva-
tio & rerum ad vitam utilium reten-
tio, & vi ad eam rem, cogente duris-
fimo necessitatis telo, uti. Nihil e-
nim habet natura dissentaneum; cum
animantibus singulis vires ideo sint
â natura attributæ, ut sibi i tuendis ju-
vandisq; sufficient, unde Xenophon:
τὰ ζῶα ἐπίσαται, τινὰ μάχην, ὅδε παρ'
ἐρος, ἄλλὰ μαθόντα ἡ παρὰ τῆς φύσεως.
Omnia animantium genera pu-
gnam norunt aliquam, quam non a-
liunde quam â natura didicerunt.
Dente lupus, cornu taurus petit, un-
Horatius. de

de nisi intus monstratum. Cui rei etiam accinit Cicero dicens: Cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, cumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugendum est ad posterius, si uti non licet superiori. Quid enim est, quod fieri contra vim sine vi potest? arma itaque in armatos sumere jura sinunt. Quod & ratio doctis, & necessitas Barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa prescrivit, ut omnem semper vim qua-

*Epist tas
mil. 12.*

*Cicer
pro Mi-
lone.*

§. III.

Quod §. 10. nempe pro regione & religione non esse gerendum bellum concernit: respondemus, non concludere rationem quoad *prius membrum*, tum quia eventus dubius non tollit potestatem, quia etiam quae justè geruntur & ex officio, quandoque infeliciter cedunt; tum quia hic disputatur de licito, non de conducibili, et si modi hi admittantur, nihil-

76 nihilominus præter hos stabit adhuc
dum potestas belligerandi, & modus
hic tanquam remedium extremum
afflictæ justitiæ. *Alterum membrum*
non concludit argumentum, tum
quia saltem probat religionis cau-
sa non esse suscipienda bella, tum
quia aliud est respectu belli, alid mo-
ventis bellum, tum quia aliud est re-
ligio, aliud exercitium religionis.
Religio non potest tolli bello quo-
ad habitum animi: exercitium au-
tem religionis potest tolli, ut patet,
si in memoriam revocemus tempo-
ra Antiochi Epiphanis, ubi per tri-
ennium cessarunt sacrificia Hiero-
solymis: in N. T. si attendamus
tempora Constantii & Arianorum,
ubi sublatum fuit exercitium ortho-
doxæ religionis.

§. IV.

Promiserat quidem Deus suostu-
eri, cæterum ordinate & per media,
quemadmodum panem suppeditat,
sed interveniente agricultura: quia
etiam promittens patrocinium, ni-
hilomi-

hilominus bellum subornat isti , ut
 constat ex Nehemiac 4.14.17. & 18.
 versibus *Nolite timere ab istis: Dominum*
maximum & summe reverendum recordamini, &
pugnate pro fratribus uestris, &
filiis uestris, uxoribus uestris &
domibus uestris. &c. Quia denique
 supponitur, Eum in pace conservaturum eos, qui ipsi perfecte, si qui es-
 sent, obediunt, absque bello; quamvis enim Deus non semper immittat
 bellum in pœnam suis, tanquam ira-
 tus aliquis judex; potest tamen Dia-
 bolus permittente Deo populos vici-
 nos irritare & incitare, ut moveant
 bellum , atque; ita cadant dextra fide-
 lium , ipsisque cedant in prædam,
 victoriam , & triumphum.

§. V.

Mandatis Divinis non repu-
 gnare sequentibus monstratu facile
 est. 1. Quia viri sancti in populo
 judaico bella gesserunt, idque spe-
 ciali Dei mandato, & ab ipso Deo
 leges pro expeditionibus bellicis re-
 cte administrandis acceperunt , ut
 B patet.

81 patet. Quando egressus fuerū adversus
Deut. 23 hostes tuos in pugnam; custodies te ab omni
malo. Pro justitiā agonizare pro anima
Eccl. 4. tua, & usq; ad mortem certa pro justitiis,
& Deus expugnabit pro te inimicos tuos.
Victorias etiam suas soli Deo impu-
tarunt, quod tum ex sacra pagina
constat, tum exemplis profanis li-
quido effulget. Gloriosissimæ enim
memoriæ *Gustavum Adolphum*, par-
ta insigni victoria Lipsiensi, cum so-
ciis in genua provolutum hymno
Ambr. *Te Deum laudamus*, Deo gratias
egisse, addidisse præterea: non nobis,
non nobis, sed nomini Jehovæ glori-
am tribuite: Is enim Dominus fortis
& potēs; Dominus potens in prælio:
refert D. Paulinus in historia arctoa.
2. Viri sancti in N.T. egregia fortitu-
dinis bellicæ acta piorum militum
collaudant, dantque præcepta se-
cundum quæ vivendo vices suas
explere Deoque grati esse possent.
Johannes Baptista à militibus inter-
rogatus, quid aqua sacra perluti,
novidatem vitæ sectari volentes, a-
gere

gere deberent: Respondebat, ne rapinas exercearent, sed contenti stipendiis suis militiae deservirent 3 Sal-
vator ipse piorum militum fidem commendat, & petita illorum ex-audit, cuius rei experimentum de Centurione ejusque milite afflito habemus Matth. 8. 4. Christi fideles voluerunt olim cum Imperatoribus in militiam exire adversus hostes imperii, pro salute publica armis dimicaturi. Notissima est Marci Aurelii Philosophi expeditio adversus Marcomannos, Quados, Svevos, Hermundurios, Burios, quo tempore siti marceratus exercitus imbres cælitus largos impetravit, atque hoc precibus Christianorum debuit, uti testis est Eusebius lib. 5. Hist. Eccl.

§. VI.

Ut Deus non abolet Politias, ita nec media adillas conservandas & tuendas. Unde & Deus in pœnam peccatorum minatur se ablaturum

20 homines bellatores. Es. 3. Ita dicit Deus reliquisse se Iebusæos aliosque circumvicinos populos ,ut Israëlitæ arma tractare discerent.

Proinde omnia ea loca, quæ hac de re in Sacra Scriptura reperiuntur, iā esse intelligenda docent Dn. D. Theologi: bella nempe justa non esse prohibita : justa autem sunt ea, quæ cogente necessitate vel defensive pro aris & focis, hoc est pro salute patriæ & religione parantur , quæ quidem non modo non prohibet Deus, sed & talia suscipientibus auxilium clementer promittit; quo ut & justa sua causa freatus David. Ps. 18. canit: *Doces manus meas prælum , adeo ut frangatur arcus chalybeus brachiis meis.* & Psal. 144. *Benignitas mea & propugnaculum meum,* editus locus meus & liberator meus, afflans mihi , scutum meum, ad quem me recipio , qui subternit populum meum mihi.

Cœ-

*Nulla salus bello: pacem te poscimus
omnes.*

Ruant Regna, intereant Principatus, ille cadat, hic surgat, verbi tamen Divini, quod Ecclesiæ Dei singularem felicitatem contra hostes promittit, castimonia & puritas, invicta in æternum manebit.

Pacifator universorum Spiritus retineat nos omnes unanimes & concordes in vera religione sanctisque moribus, quo contingat pariter ad cœlestis Hierosolymæ quod ulla dissidia nescit, consortium pervenire!

COROLLARIA.

1. A potentia ad actum, sive à posse ad esse non valet consequentia.
2. Ab actu ad potentiam, sive ab esse ad posse valet consequentia.
3. Ac.

- 3. Acquisito fine ceflat omnis actio.**
- 4. Appetitus est ratione carentia.**
- 5. In definitione animæ corpus sumitur , ad modum parris, non totius.**
- 6. Anima à suis potentiis differt realiter.**

